

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 24, брой 5
6-31 май

Борис Попиванов



Усилва се българският ангажимент към каузата на Украйна във войната с Русия.



Предизборната кампания преминава под знака на реванш на „статуквото“ срещу „промяната“.



Правителство с водеща роля на ГЕРБ е най-вероятната алтернатива на поредни предсрочни избори.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 24, брой 5
6-31 май

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	4
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	6
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	9

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Войната в Украйна. Българското служебно правителство на няколко пъти препотвърди пълната приемственост във външната политика на страната по отношение на войната в Украйна. Министър-председателят Димитър Главчев увери в онлайн-разговор украинския си колега Денис Шмигал, че подкрепата на България за Украйна остава „непоклатима“. Министерският съвет взе решение за участие на страната в създадения от Европейския съюз (ЕС) Фонд за възстановяване на Украйна. България застана решително и зад проектираната от западните съюзници през юни в Швейцария Глобална среща за мира. Министърът на отбраната Атанас Запрянов подчерта пред украинския си колега Рустем Умеров, че българската военна помощ за Украйна ще продължи, а енергийният министър Владимир Малинов изрази пред украинския си колега Герман Галушченко готовността на България да съдейства за възстановяване на пострадалата от бомбардировките енергийна система на Украйна.

Вероятно най-яркият израз на българския ангажимент към Киев беше проведеното в София заседание на Парламентарната асамблея на НАТО. Резолюцията от това заседание даде зелена светлина на употребата на западно оръжие от страна на Украйна на територията на Русия. Без съмнение това е нов етап в ескалацията на напрежението между Москва и Запада. Вярно е, че окончателното решение следва да се вземе на Срещата на върха на НАТО във Вашингтон, но посоката на развитие е очевидна. Световните медии почти не отразиха софийската резолюция. Причината навярно трябва да се търси в намерението големите новини да бъдат съобщени на по-късен етап. Символиката обаче е важна. Първото институционализирано послание от такъв характер идва не от другаде, а от България, страната, обикновено подозирана в симпатии към руската кауза. Последното социологическо проучване на „Евробарометър“, огласено малко по-рано, представя България и като страната, в която военната помощ за Украйна намира има най-ниска подкрепа в ЕС – 32% на фона на 60% средно за целия Съюз.

Българската гледна точка все пак не е лишена от нюанси. Доказва го алтернативната дипломация на президента Румен Радев. За кратък период от време той посети Будапеща, където се срещна с унгарския премиер Виктор Орбан, и Рим, където направи традиционната си визита при папа Франциск, а също и коментира атентата срещу словашкия премиер Роберт Фицо. И в трите случая Радев говори за необходимостта от мир в Украйна, без да поставя условието за военна победа над Русия. Орбан, Фицо и папа Франциск, трябва да се напомни, са от най-влиятелните гласове в Европа в подкрепа на мирно решаване на конфликта. Антивоенната реторика на българския президент не е изненадваща, като се вземат предвид досегашните му изявления, нито оспорва по същество официалната позиция на София, но може да се определи като важен факт на фона на общата несигурност какви точно стъпки следва да предприеме Западът в новата фаза на руско настъпление в Украйна.

Енергийната дипломация със САЩ. Служебният кабинет продължи тенденцията към задълбочаване на енергийните контакти със САЩ. Официално започнаха доставките на американско ядрено гориво за атомната електроцентрала в Козлодуй. В напреднал етап са преговорите за строителство на 7 и 8 блок на централата от американската компания „Уестингхаус“, като предмет на дискусия е сключването на заем за финансиране на проекта. По време на посещение на енергийния министър Владимир Малинов във Вашингтон бяха обсъдени възможностите за закупуване на американски втечен газ. Две са важните послания от проведените срещи. Едното е свързано с предупреждение на Малинов, че руски газ продължава да влиза в България чрез посредници и трябва да се намерят начини за прекратяване на тази практика. Другото засяга необходимостта от укрепване на т.нар. Вертикален газов коридор, който ще засили американското енергийно присъствие в региона. Като цяло, може да се твърди, че Малинов се превръща в ключова политическа фигура в контекста на българо-американските отношения.

Казусът „Скопие“. Настъпи ново изостряне на отношенията между България и Северна Македония. Причина за това е смяната на властта в Скопие. След дълга политическа доминация на социалдемократите парламентарните избори бяха убедително спечелени от ВМРО-ДПМНЕ, а тяхната кандидатка Гордана Силяновска бе избрана за президент. Лидерът на победилата коалиция Християн Мицкоски направи провокативното изявление, че чака по-сговорчив премиер в София, за да разговаря с него, докато президентът Силяновска отказа да назове държавата си „Северна Македония“ и я нарече просто „Македония“. Реакциите на българските политически партии бяха подчертано критични. Ситуацията обаче утвърждава международния авторитет на българския президент Румен Радев, който неизменно повтаряше, че в Скопие не са готови за членство в ЕС, за разлика от други политически играчи, които настояваха за отстъпчивост от страна на България. Сега тези играчи няма какво да кажат, включително защото се придържат към европейската позиция, поначало скептична към ВМРО-ДПМНЕ. Гледната точка на Радев фактически бе застъпена и от Гърция и Европейската комисия. В специфичен символ на идващото ново „замразяване“ се превърна инцидентът, при който бе почти разрушена родната къща на известния български писател Димитър Талев в северномакедонския град Прилеп. Дискусиите за закупуване на тази къща и бъдещото ѝ предназначение попадат в контекста на един умерен националистически дневен ред, чийто най-ярък говорител все пак е именно президентът Радев. Напрежението между правителството, което сякаш не може да направи нищо по темата, и гражданския активист и политик Манол Пейков, който успя да закупи къщата, едва ли ще утихне бързо.

Казусът „Сребреница“. Политически скандал възникна по повод на приближаващата 30-годишнина от клането в Сребреница в Босна и Херцеговина, белязало една от най-мрачните страници на югославските войни. Общото събрание на ООН подгот-

ви и прие резолюция, с която отново призна събитията в Сребреница за геноцид. България подкрепи резолюцията, но впоследствие разследващи сайтове публикуваха документи, че премиерът Главчев е дал указания на постоянния представител на страната в ООН да гласува „въздържал се“. Появиха се обвинения, че поведението на Главчев се дължи на инструкции на лидера на ГЕРБ Бойко Борисов, намиращ се под давление на сръбския президент Александар Вучич. Самият Вучич в телевизионно интервю открито загатна, че е очаквал друго решение от България. Предизборната кампания бързо придаде геополитически измерения на случая. За пореден път част от политическите сили оспориха искрения евроатлантизъм на Борисов, набеден, че е готов да жертва европейската лоялност на България заради близките си контакти с Вучич и подкрепящия Сърбия руски президент Владимир Путин. Наблюдаваме нова фаза от битката, която водещите партии в България е автентичният изразител на евроатлантическата ценностна позиция.

Изборът на патриарх във външнополитически контекст. Амбициите да се използват външнополитически фактори за вътрешни национални цели като че ли проличават и в процедурата за избор на нов глава на Българската православна църква. Московската патриаршия с официално послание заклеми висши български духовници, че са допуснали съвместно служение с представители на канонично непризнатата Православна църква на Украйна. Централна роля играе пловдивският митрополит Николай, който преди време оттегли кандидатурата си за български патриарх, но твърдостта на намерението му днес буди съмнение. Неговите опоненти го обвиняват, че търси подкрепата на Вселенския патриарх Вартоломей и на предполагаемо близките до него американски интереси, за да овладее Българската църква. Тези процеси вещаят църковна криза, защото въвличат светски среди със своите планове и апетити в един и без това сложен спор за бъдещето на Църквата.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Предизборната кампания. Към края на официалната кампания за изборите за Народно събрание и Европейски парламент на 9 юни могат да бъдат направени определени заключения за характера на политическия процес.

Кампанията се оказва сбор от успоредни кампании на партиите, насочени предимно към техните твърди ядра от избиратели и потенциални тесни периферии. Явна е стратегията за „връщане“ на загубени в последните месеци и години гласове за сметка на „печелене“ на нови. На шестите парламентарни избори в течение само на 3 години сякаш се е изчерпало въображението на партиите. Местният вот в София през есента на м.г. даде тласък за създаване на две нови формации – „Солидарна България“ и „Синя България“, – но общото впечатление е за едни и същи лица.

Кампанията се очерта като мръсна, във всеки случай по-мръсна от предишните няколко. Медийното пространство бе доминирано от компрометиращи разкрития за част от политическите играчи и от нелегални записи на техни представители. Всичко това е в състояние да отблъсне част от колебаещите се избиратели и да съдейства за относително ниска активност в изборния ден.

Водещата дилема на кампанията може да се определи като „нов шанс за промяна“ срещу „край на експериментите“. В този смисъл партийният залог на предстоящите избори се формира от противопоставянето на два политически блока – на ГЕРБ-СДС и Движението за права и свободи (ДПС), от една страна, и на „Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ), от друга. В международен контекст двата враждуващи блока нямат принципни различия и еднакво се стремят да се легитимират чрез евроатлантическа лоялност.

Евроатлантическата лоялност добива допълнителна тежест в светлината на съвпадащия по време с парламентарните избори вот за евродепутати. Обикновено се приема, че европейският вот попада в сянката на националния дневен ред. Това

несъмнено е така и сега, но може да се твърди, че в нито една кампания за Европейски парламент в България не се е говорило толкова за Европа. Забележимо е усилието на партиите да обвързват бъдещето на националната политика с „решенията в Брюксел“. Независимо че водещите участници еднозначно се определят в подкрепа на ЕС в настоящия му вид, в кампанията като цяло преобладават, за първи път в историята, критични оценки за Съюза. Те идват от страна на националистическата партия „Възраждане“ и донякъде Българската социалистическа партия (БСП), но добиват широка популярност. Става дума за теми като миграционните вълни към ЕС, защитата на национални интереси в Съюза, евентуалното отпадане на принципа на единодушие при вземане на външнополитически решения, дефицитите на Зелената сделка и перспективата на цели региони в България, рисковете от потенциално създаване на европейска армия, напрежението между Европа и Русия, и т.н.

В електорално отношение изглеждат утвърдени тенденциите, формирани в месеца на „предкампанията“. Въпреки известни разминавания, социологическите проучвания сочат в една и съща посока. Не по-малко важно е, че централните медии легитимират тази картина и я превръщат в самоочевидна. Доминиращите хипотези са няколко. Очаква се решителна победа на ГЕРБ, може би дори с най-голяма процентна дистанция пред втория участник след 2014 г. Интригите са две. Едната е свързана с второто място, за което се коментират трима потенциални кандидати – ПП-ДБ, ДПС и „Възраждане“. Другата интрига е броят на партиите в парламента. Предполага се, че в 50-ото Народно събрание ще влязат същите 6 партии, които участваха и в 49-ото, като единствените колебания са дали е възможен пробив и на седма формация, най-вероятно „Солидарна България“.

Медийната картина по-скоро лимитира шансовете на „Солидарна България“ да стане носител на социална алтернатива. Тиражира се внушението, че „Солидарна България“ е огледален образ на „Синя България“, че двете представляват радикалните

крила съответно на старата левица и на старата десница, и в такъв смисъл клонят към маргиналните ниши в политическото пространство.

Народното събрание. По време на кампанията българският парламент функционира като предизборна трибуна на политическите партии. През голямата част от времето той се намира във ваканция, съответно не изпълнява ролята си на законодател. Същевременно партиите, и най-вече ПП-ДБ, опитват да го въвлекат в кампанията си като инициират извънредни заседания по различни казуси – индексацията на пенсиите, геноцидът в Сребреница. Авторитетът на легислатурата едва ли печели от подобни прояви.

Правителството. Като цяло, Министерският съвет не успява да утвърди своя институционален авторитет в политическия процес. В борбата за интерпретации надделяват онези, които твърдят, че кабинетът на Димитър Главчев отразява преди всичко интересите на ГЕРБ и на ДПС. Това бива илюстрирано както с кадрови назначения във втория ешелон на изпълнителната власт, така и с конкретни решения, които сякаш идват в отговор на желанията на лидерите Бойко Борисов и Делян Пеевски. Кабинетът фактически подкрепи позицията на ГЕРБ и ДПС и по повод на двете извънредни парламентарни заседания, посветени на индексацията на пенсиите и на казуса „Сребреница“. Отделен въпрос е, че процесът по „разобличаване“ на правителството като институционална фасада на тези две партии не работи непременно в полза на „разобличителите“. То подсилва усещането, че България се намира в преход към управление именно на ГЕРБ и ДПС.

Президентът. Държавният глава се дистанцира от вътрешнополитическите теми, каквато е неговата практика по време на предизборни кампании. Заедно с това Румен Радев отново застъпи алтернативни на кабинета и мнозинството позиции по повод на конфликта в Украйна. Последвалата размяна на реплики между Радев и водещи политици

изглеждаше изпълнена с напрежение, но всъщност бе по-скоро изолиран епизод в политическия процес. Прави впечатление стремежът на политическите партии и лидери да коментират колкото се може по-малко президентската институция. Трудно е да се прецени дали това е само предизборна тактика, замислена, за да не дефокусира отделните кампании. Между кабинета и президента възникна спор кой трябва да представлява България на Срещата на върха на НАТО във Вашингтон – Румен Радев или Димитър Главчев. В условията на служебни кабинети президентът е бил този, който е изразявал политиката на България на международни форуми. Само че настоящият служебен кабинет е излъчен по новите конституционни правила и не е подчинен на волята на президента. Самата дискуссия по темата подсказва по-дългосрочни планове за изолация на държавния глава, а не толкова тактически ходове. По всичко личи, в политическия елит намаляват притесненията от евентуален политически проект на Радев. От такава гледна точка би било разбираемо, ако партиите започват да го възприемат като политик, навлизащ във втората половина на последния си мандат, или с други думи казано, като политик, изправен пред залеза си.

Прокуратурата. Изпълняващата функция главен прокурор Борислав Сарафов определено укрепва позициите си. Две събития са показателни. На първо място е наградата на ФБР, получена от Сарафов в САЩ, докато почти незабавно след това идва визитата му при главния прокурор на ЕС Лаура Кьовешки. Известно е, че Сарафов бе обвиняван в прекалено близки контакти с мафиотски и олигархични кръгове. Неговите опоненти в немалка степен разчитаха на международен натиск – американски и европейски – за неговото отстраняване. Ако се съди по видимата страна на нещата, такъв натиск липсва. Политическите тенденции в България, както и неясното бъдеще на проекта за нов Закон за съдебната власт, сякаш разкриват далеч по-дългосрочна перспектива за Сарафов и сегашния Висш съдебен съвет, отколкото мнозина предполагаха само преди половин година.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

ГЕРБ-СДС. Цялото предизборно поведение на ГЕРБ е моделирано така, че да отправи едно съвсем ясно и недвусмислено послание – за връщане в изпълнителната власт, и то като водеща политическа сила. За първи път след 2017 г. предизборната реторика на ГЕРБ не е базирана единствено на самоизтъкване на успехите и критики срещу опонентите, но и на конкретни ангажименти в управлението. Това прозвучава както в срещите с избиратели из страната, така и в международни контакти, например с представители от Парламентарната асамблея на НАТО или с водещи политици от германския Християндемократически съюз. Участието на председателката на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен на предизборен митинг на ГЕРБ в Пловдив е и важна точка на партията в съревнованието с ПП-ДБ за благосклонността на европейските десни.

Съвсем не е случайно, че предизборният документ на ГЕРБ не е назван „предизборна платформа“, както е прието, а директно „управленска програма“, каквато обикновено се предлага след спечелени избори и договорено правителство. Стигна се дотам лидерът Бойко Борисов открито да обсъжда варианта той да бъде отново премиер, вместо да лансира второстепенна партийна фигура или експерт. Вярно е, че това е поставено под условие (голяма изборна победа), но така или иначе е показателно. Вижда се в действията и на други политици от ГЕРБ. Някои от тях, например Даниел Митов, почти откровено рекламират себе си като бъдещи министри.

В споменатата управленска програма е записано, че ГЕРБ искат пълен 4-годишен мандат и правителство с ярки политически лица, а не с експертен произход. Познавачите на гъвкавия стил на Борисов знаят, че всичко е предварително докато не станат ясни изборните резултати. Засега като че ли прозират няколко намерения за периода след 9 юни – неохотен, но неизбежен съюз с ДПС, търсене на трета малка партия, избягване на яростна опозиционност от ПП-ДБ. Последното съставлява най-деликатният аспект от цялата конфигурация. В своите предизборни срещи Борисов съвсем пряко коментира фактора „Запад“. Ясно могат да се чуят негови

изявления в различни контексти: от „Западът съзнава, че е сбъркал с ПП-ДБ“ до „ПП-ДБ трябва да останат опозиция, пък един ден Западът може пак да ни събере“. По всичко личи, Борисов сондира неидентифицирания „Запад“ до каква степен той има шанса да бъде приет като водещ представител на евроатлантическата политика в България.

„Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ). В продължение на два месеца ПП-ДБ понесоха изключително много удари, породили общото внушение за неконтролируемо движение надолу. Можем да ги обобщим в няколко посоки.

В медиите изтекоха поредица записи от разговори между ръководни дейци на ПП от времето на предходните парламентарни избори. Разговорите, при известна доза недобронамереност, могат да се четат като индикации за незаконно финансиране, търговия с влияние, корупция. За съвременната българска история няма нищо принципно ново. Много години са минали от признанието на почетния председател на ДПС Ахмед Доган, че „всяка партия има обръч от фирми“. Разобличението сега има такава тежест заради моралната претенция на ПП-ДБ, заради легитимиращото ги послание, че те носят нов морал в политиката на фона на корупционното статукво на ГЕРБ и ДПС.

Политическите критики срещу ПП-ДБ идват от среди на ГЕРБ, но най-вече от среди на ДПС. Интерес събужда изявлението на съпредседателя на ДПС Делян Пеевски, че лидерът на ДБ Христо Иванов му е предлагал да го подкрепи за премиер, ако му позволи да ликвидира и интегрира ПП. Достоверността на този разговор, оспорена, макар и не твърде решително, от Иванов, не може да се потвърди. Факт е, обаче, че продължават усилията за вътрешна дезинтеграция на ПП-ДБ чрез насаждане на напрежение между ПП и ДБ.

Трагичният инцидент, при който лек автомобил, в който се е возил съпредседателят на ПП Кирил Петков, се сблъсква с друг и при удара загива човек, също активно служи за дискредитиране на „силите

на промяната“. Внушението в случая е от различен характер, а именно, че въпреки всички декларации за „близост до хората“ ПП-ДБ се чувстват недосягаеми и използват инструментите на държавата за своя частна изгода.

Повод за политически атаки дават и управленските резултати на ПП-ДБ. От ГЕРБ неуморно се опитват да убедят обществото, че ПП-ДБ са довели финансите на страната едва ли не до катастрофа. Скандал избухна и покрай спорни градоустройствени решения на столичния кмет Васил Терзиев. Срещу тези решения се обявиха не само протестиращи граждани, но и районни кметове от формацията на Терзиев, като тези в Средец и Триадица. Впечатлението за „провал в София“ също става част от „предизборния обръч“.

На този фон активната кампания на ПП-ДБ може да се определи като недомислена и зле фокусирана. Липсват ясноструктурирани послания, които не водят до объркване. ПП-ДБ опитват да говорят от името на едни „80% от българския народ“, които не харесват сегашното положение в България, но не успяват да дадат аргументи защо именно те ги представляват. В критичността си към сегашното положение ПП-ДБ продължават втори месец да не могат да решат дали са срещу „тандема Борисов-Пеевски“, дали такъв тандем не съществува и те са срещу Пеевски, чиято марионетка е Борисов, или са срещу „скритата власт“ на целия преход. Политическата перспектива също остава въпрос на догадки. Въпреки социологическите оценки, че ПП-ДБ имат низходящ електорален тренд, не се коментира евентуално минаване в опозиция. Ключови политици от ПП и ДБ (но не всички!) декларират, че няма да управляват с Борисов и Пеевски, и имат принципно отрицателно отношение към „Възраждане“, БСП, „Има такъв народ“ (ИТН). Това би могло да означава само опозиция, само че темата настоячиво се избягва.

На два пъти ПП-ДБ все пак успяха да нанесат контраудар на своите опоненти, и в двата случая по международни въпроси. Първият случай бе по скандала „Сребреница“ и предполагаемата роля на Борисов, докато вторият – със статията в авторитетното брюкселско издание „Политико“, разобличаваща Борисов и Пеевски като пазители на мафията. Яростните реакции на ГЕРБ и ДПС показаха, че съмненията в техния искрен евроатлантизъм остават болезнен сюжет. Битката там не е приключила, а предстои.

Движение за права и свободи (ДПС). ДПС се готви за дългосрочно свое участие в изпълнителната власт. И при тях, както и при ГЕРБ, показателна е формата на предизборния документ, в този случай манифест. Трябва да се припомни, че Мустафа

Карадайъ беше първият лидер на партията, който не успя да я доближи до официално включване в правителството, и замяната му с Делян Пеевски бе предназначена да ревизира досегашния неефективен курс. ГЕРБ е единственият реалистичен голям партньор в настоящата ситуация, а евроатлантизмът е единствената международна легитимация за подобен формат на взаимодействие. Да отбележим и поуката от престоя на ДПС в опозиция. Въпреки принципната кооперативност към тях, в последните години ГЕРБ винаги са се притеснявали от открито взаимодействие с ДПС, а лидерът Борисов се е старал да балансира апетитите на ДПС с насърчаване на разнообразни малки формации. Това вероятно е причината ДПС днес да се стреми към дискредитиране и маргинализиране на всички останали политически актьори в страната. За ДПС, очевидно, най-добрият вариант е политическо пространство, поделено между тях и ГЕРБ, с неизбежното присъствие на политически незначителни сателити на всяка от двете. Ето в такава светлина атаките срещу ПП-ДБ добиват допълнително обяснение. ДПС явно иска две неща: да доведе ГЕРБ до невъзможност да намери друг партньор освен тях; и да обезсмисли санкциите срещу Делян Пеевски по Закона „Магнитски“. Съвместните изяви на Пеевски и Борисов при преговори с протестиращи, от една страна, и срещата на самия Пеевски с посланиците от ЕС, от друга, са детайли, конкретизиращи това твърдение.

Единодействието на ДПС и ГЕРБ не пречи да установим видимите отлики в политическите стилове на Борисов и Пеевски. Борисов е бавен, изчаква подходящия момент, и сякаш е воден от максимата „дръж приятелите си близо, а враговете още по-близо“. Обратно, Пеевски създава впечатлението на човек, който ужасно много бърза да постигне целите си, и упражнява неимоверен натиск във всички посоки. Следователно евентуален негов успех би се дължал по-скоро на страх от натиска, отколкото на трезва политическа калкулация. Тук се съдържат и плюсовете, и минусите на неговата позиция. Политическата амбиция е несъмнена. Може да се смята за несъмнено, че тя води и към по-висока цел от участие на партията във властта, не сега, а в бъдеще.

„Възраждане“. В кампанията си „Възраждане“ основно разчита на създадения и укрепен за три години и пет парламентарни избора образ на водача и радикална алтернатива на целия български политически елит. В този смисъл кампанията им няма фокус, а се противопоставя на всички позиции, споделяни от другите партии – за Украйна, за Газа, за Роберт Фицо, и т.н. Явният стремеж на „Възраждане“ е да се превърне в естествен представител на всички недоволни.

Българска социалистическа партия (БСП). Партията на Корнелия Нинова опитва чрез кампанията да преодолее създадената представа за дезинтеграция и низходящо електорално движение. Лайтмотивите на кампанията са разпределени в три посоки: морална, управленска и прагматична. От морална гледна точка посланието е, че само БСП не са подвели хората и не са влезли в „сглобката“ на предишния парламент. Само че този патос по-скоро разкрива изолацията на социалистическата партия. Излиза сякаш БСП се гордее, че не е участвала в нищо и всички процеси са я подминали. От управленска гледна точка Нинова се стреми да възкреси своето някогашно участие в кабинета „Кирил Петков“ като Златен век на индустрията и пенсиите, който може да бъде повторен при ново влизане в изпълнителната власт. Изпъква очевидното възражение, че тезата не е нова и не е била оценена от избирателите още в онзи момент, след края на кабинета „Петков“, когато изборният резултат на БСП е паднал под предходния. Няма и особени причини да бъде оценена година и половина по-късно. Следва да отбележим, че доминиращата пропаганда на ГЕРБ и ДПС, настояваща за „край на импровизациите“, третира целия период от 2021 г. насам като „време на ПП-ДБ“, така че и плюсовете, и минусите от кабинета „Петков“ минават за сметка именно на ПП-ДБ, не на другите участници в коалицията. И от прагматична гледна точка, Нинова и нейното обкръжение повтарят, че левите хора в България трябва да гласуват само за БСП, защото всички други партии, представящи себе си за леви, няма да могат да влязат в следващия парламент. Подобно послание не е лишено от известни мотиви, но и то поставя Социалистическата партия в неудобното положение да не може да посочи нито една идейна и политическа причина да бъде подкрепена, извън математиката на вота. Нещо повече, „Солидарна България“, другата по-сериозна лява коалиция, има съвсем ясен

политически дневен ред и агресивно го налага, независимо от общо взето негативните условия, в които е поставена. Присъствието на третата коалиция, „Левицата“, също следва да бъде отбелязано. БСП не се оказва в състояние да ги потопи изцяло в сянката си.

В същото време в публичното поведение на БСП все по-отчетливо доминират консерватизмът и ирационализмът. Показателен пример е поклонението на лидера Нинова пред паметника на гадателката Ванга. Вече не може да бъде скрито и негативното отношение на европейските партньори на БСП от Партията на европейските социалисти към позициите и курса на българските социалисти.

„Има такъв народ“ (ИТН). Партията на Слави Трифонов засилва консерватизма на посланията си, третиращи доста често проблеми като миграцията и правата на ЛГБТ общността. Възвраща голямият шанс на ИТН се състои в социологическите проучвания, голямата част от които прогнозира влизане на партията в следващия парламент. Именно това обстоятелство би могло да се превърне в „самосбъдващо се пророчество“. Сондажите на общественото мнение установяват наличието на немалко избиратели, които разбират гласуването като дълг, но не могат да приемат по различни причини нито една от водещите партии. Някои от тези избиратели вероятно ще изберат да гласуват с „Не подкрепям никого“. Други обаче, които искат да дадат гласа си за някого, но не желаят гласът им да попадне в партия без шанс за парламента и по такъв начин да бъде загубен, могат да се насочат към ИТН, които поради относителната си младост и ненапълно изяснен идеологически и политически профил не са натоварени с редица от негативите на ГЕРБ, ПП-ДБ, ДПС, „Възраждане“ или БСП. Дали такъв прагматично-протестен вот ще доведе ИТН до 50-ото Народно събрание, предстои да се разбере.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

България твърдо се придържа към проукраинската си политика. Въпреки неочаквания за предизборна кампания в страната обхват на евроскептични послания, няма основание да се предполага, че изборите ще променят тази напълно последователна линия. Вероятно българските партии ще спечелят, ако вземат под внимание и алтернативните аргументи на президента Румен Радев. Динамиката на украинския конфликт е такава, че българската политика трябва да се подготви за различни варианти на поведение може би още тази есен или малко по-късно.

Самата предизборна кампания не обещава висока избирателна активност. Символно значение добива въпросът дали активността (на парламентарния вот) ще надмине антирекорда от април 2023 г., или тенденцията надолу ще продължи. На този етап липсват нови „политически надежди“, както и събития, които са в състояние да мотивират избирателите. Разбира се, както и в други случаи, това е в интерес на най-големите партии с техните твърди ядра.

Изборните резултати ще конкретизират сценариите за бъдещо правителство. Важно ще бъде не само точното класиране на партиите, но и броят на влизащите в парламента. Отсега е ясно, че поне три от големите формации, ГЕРБ, ПП-ДБ и ДПС, заявяват амбиции да управляват непосредствено след вота от 9 юни. Като вземем предвид изолацията на ПП-ДБ и негативния образ на ДПС, можем да заключим, че ако има редовно правителство в 50-ото Народно събрание, то почти сигурно би било конструирано с водещата роля на ГЕРБ. В противен

случай вероятността за пореден предсрочен вот през есента решително нараства.

Отсега е трудно да се прогнозира и формулата на евентуалното редовно правителство – политическа или експертна. Шансът за партийно представителен кабинет несъмнено е по-голям. Причината не е толкова в чувството за отговорност на партиите, колкото в притесненията на лидерите, че процесите могат да протичат зад гърба им ако те не установят институционален контрол върху тях. Следва да отчетем традиционните предпочитания на ДПС към експертен кабинет, но дори и в тази формация изглежда го преценяват по-скоро като някаква стъпка към пряко лидерско участие в правителството, а не толкова като устойчиво политическо решение.

Всички тези калкулации на водещите партии без изключение игнорират някакво по-ефективно включване на президента Радев в текущата политика.

В заключение може да се допълни, че продължаващата криза в лявото пространство практически изключва вариантите за социално чувствителна платформа за управление. Напротив, прави впечатление все по-явният завой към консерватизъм дори и на партии с неопределен доскоро политически профил. Предстои да се види до каква степен това ще увеличи напрежението между гражданите и политическата система. Дори само един щрих, какъвто бяха масовите притеснения за ръст на цените на електроенергията през май, разкрива колко крехка е социалната стабилност в страната.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 24, брой 5
6-31 май



Усилва се българският ангажи-
мент към каузата на Украйна във
войната с Русия.



Предизборната кампания преми-
нава под знака на реванш на „ста-
туквото“ срещу „промяната“.



Правителство с водеща роля на
ГЕРБ е най-вероятната алтернати-
ва на поредни предсрочни избори.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de